

Nr 218.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående ersättning till marindirektören A. Grünberg för vissa rättegångskostnader.

(1:a avd.)

I en inom andra kammaren av herr *Holmström* väckt motion (II:112) har hemställts, att riksdagen måtte besluta att till marindirektören av 1:a graden i reserven A. Grünberg skall utbetalas ersättning med 5 000 kronor för honom förorsakade rättegångskostnader i mål, där han blivit av vederbörlig domstol frikänd från ansvars- och ersättningskyldighet.

Motionären har till stöd för sitt yrkande anfört följande.

Den 18 oktober 1941 anlände pansarskeppet Drottning Victoria till Stockholms örlogsvarv å Skeppsholmen för att enligt därom utfärdad order undergå generalbesiktning. Efter pansarskeppets ankomst till varvet förlades förra logementsfartyget Vanadis omedelbart intill detsamma för att tjänstgöra dels som förvaringsplats för en del av pansarskeppets uppbörd, dels ock för att fungera som arbetsplats och omklädnadsrum för de arbetare, som sysselsattes med arbetet å pansarskeppet, allt i avsikt att minska kostnaderna för själva arbetena. Chefen för ingenjorsdepartementet, marindirektören av 1:a graden A. Grünberg hade också i tvenne skrivelser till varvschefen dels i juni 1941 och dels i augusti samma år angivit, att ingenjorsdepartementets uppbörder huvudsakligen skulle stanna kvar å psk Drottning Victoria under översynen.

Emellertid förlades, *Grünberg ovetande*, så gott som all lös uppbörd från psk Drottning Victoria å Vanadis, även sådan tillhörande andra varvsdepartement, med vilken uppbörd Grünberg icke ägde taga befattning.

Den 27 oktober rapporterades, att Vanadis börjat intaga vatten. Den 28 oktober hade fartyget ytterligare vattenfyllts och sjönk till botten.

I skrivelse den 30 oktober 1941 anmälde chefen för ekipagedepartementet det inträffade till chefen för Stockholms örlogsvarv. Sedan denne överlämnat anmälningen till chefen för Stockholms örlogsstation, hänsköt denne den 19 november 1941 ärendet till stationskingsrätten för undersökning.

Målet förekom inför stationskingsrätten första gången den 28 november 1941. När utslaget avkunnades den 16 juni 1944, hade målet varit före icke mindre än tjugotvå gånger.

Målet hade till en början karaktären av ett undersökningsmål. Vid rättegångstillfället den 24 april yrkade emellertid åklagaren, efter förordnande av överkrigsfiskalen, ansvar å Grünberg för tjänstefel i samband med det inträffade. Åklagaren utvidgade vid senare rättegångstillfällen sin talan att avse ansvar även gentemot ett flertal andra personer.

I sitt den 16 juni 1944 meddelade utslag frikände stationskingsrätten Grünberg från allt ansvar i målet. Kingsrättens utslag har sedermera fastställts av kungl. kingshovrätten.

För att kunna freda sig gentemot åklagarens yrkanden var Grünberg givetvis nödsakad att anlita juridisk hjälp. Till sitt biträde, advokaten Gösta Grönberg, har han i ersättning för hans arbete utbetalat 5 000 kronor.

Det måste för det allmänna rättsmedvetandet vara stötande, att en oförvitlig tjänsteman, som på grund av honom *ovidkommande* omständigheter blivit ställd under åtal men frikänts, skall belastas med utgifter, som allvarligt påverka hans ekonomiska ställning.

Såsom framgår av utredningen i målet var det, på grund av den synnerligen brådskande arbetsbördan som under krigsåren åvilade Grünberg, omöjligt för honom att övervaka alla de åtgärder, som vidtogos i avsikt att bereda plats för Drottning Victorias uppbörder. Krigsrätten har också i sin motivering för hans frikännande anfört, att han visserligen genom sin underlåtenhet att giva den ingenjör, som handhade arbetet, klart besked om i vilken utsträckning Vanadis finge tagas i anspråk för uppbörd från Drottning Victoria, gjort sig skyldig till försummelse men att denna försummelse med hänsyn till omständigheterna — särskilt det förhållandet, att han tillsagt ifrågavarande ingenjör att själv sätta sig in i alla frågor i samband med arbetena å Drottning Victoria, ävensom med beaktande av hans vid ifrågavarande tid obestriddigt synnerligen betungande arbetsbördan — icke skäligen kunde anses vara av beskaffenhet att föranleda ansvar för honom.

Arbetsförhållandena voro dessutom vid ingenjördepartementet den ifrågavarande tiden, på grund av den förstärkta försvarsberedskapen, fullkomligt hektiska, och Grünberg var på grund därav alldeles överhopad av sin arbetsbördan, så att han utöver arbetstiden varje kväll hemma i bostaden måste arbeta 4 timmar så gott som dagligen.

Trots hemställan till högre myndigheter kunde Grünberg ej få tillräckligt antal ingenjörer till hjälp, när han under denna tid utförde ett synnerligen viktigt arbete för försvaret, nämligen att dels hålla den sjögående flottan på östkusten i tekniskt stridsfärdigt skick och att genomföra ombyggnad och omorganisation av ingenjördepartementet för att effektivisera driften därstädes och därmed kunna förbilliga och öka verkstädernas arbete.

Denna rättegång åsamkade Grünberg mycket lidande under de hektiska former, med vilka hans arbete alltjämt fortgick för att vidmakthålla beredskapen, vilket allvarligt inverkade på hans hälsa.

På grund av sitt fruktbringande arbete blev Grünberg tillagd kommandörs tjänsteklass och erhöll den nytillsatta befattningen som verkstadsdirektör och chef för marinverkstäderna i tävlan med talrika medsökande.

Grünberg har i mars 1946 gjort en underdånig hemställan till Kungl. Maj:t att erhålla ersättning för juridiskt biträde, vilket dock ej föranledde någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Kungl. Maj:t har genom beslut den 3 april 1936 beviljat flygingenjören av 1:a graden greve C. E. Sparre och den 24 mars 1944 kaptenen B. E. Hjorth ersättning för anlåtande av juridiskt biträde i fall, som väsentligen överensstämna med Grünbergs, och dessutom har, sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 27 oktober 1944 avslagit en liknande hemställan av kaptenen Å. K. L. Eriksson, riksdagen med anledning av en motion (II: 257) medgivit att Eriksson beviljades viss ersättning för sina kostnader för anlåtande av rättegångsbiträde.

Med anledning av framställning från försvarets civilförvaltning har Sveriges advokatsamfund uttalat, att det belopp, som advokaten Grünberg begärt för det biträde han lämnat Grünberg, anses skäligt.

De till målet hörande handlingarna komma att tillhandahållas vederbörligt utskott.

Av krigsrättens i målet meddelade utslag framgår att Grünberg visserligen gjort sig skyldig till försummelse men att densamma med hänsyn till omständigheterna — däribland hans vid ifrågavarande tid obestridligt betungande arbetsbörda — icke skäligen kunde anses vara av beskaffenhet att föranleda ansvar å honom. I nu angivna hänseende företer detta ärende vissa likheter med det i motionen åberopade fallet kaptenen Å. K. L. Eriksson, vilken av 1945 års riksdag i anledning av väckt motion beviljades viss ersättning för havda rättegångskostnader. Därvid förelåg dock det förhållandet, vilket särskilt underströks av riksdagen, att det av Erikssons rättegångsbiträde utförda utredningsarbetet syntes hava varit av värde för kronan i samband med målets fullföljande i andra hänseenden. Vad nu förevarande fall beträffar är att märka att, såsom försvarets civilförvaltning i sitt till Kungl. Maj:t avgivna utlåtande i ärendet framhållit, Grünberg för att behörigen tillvarataga sina intressen knappast varit nödsakad att anlita juridiskt biträde i den utsträckning kostnaderna härför gäve vid handen, då Grünbergs talan till väsentliga delar syntes ha grundats på redogörelser för organisatoriska och andra förhållanden vid örlogsvarvet samt upplysningar rörande fakta av teknisk art, d. v. s. omständigheter som Grünberg i sin egenskap av chef för örlogsvarvets ingenjördepartement ägt kännedom om och själv bort ha kunnat göra tillgängliga för domstolen.

Oaktat vad sålunda sist anförts synes utskottet omständigheterna i det föreliggande fallet dock vara sådana, att vissa billighetsskäl onekligen tala för att någon ersättning beredes Grünberg. Enligt utskottets mening bör emellertid högre belopp än 3 000 kronor därvid skäligen icke ifrågakomma. Kostnaderna synas lämpligen böra bestridas från det å riksstaten uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må i anledning av motionen II: 112 medgiva, att såsom bidrag till marindirektören av 1 graden i reserven A. Grünberg för havda kostnader för anlitande av rättegångsbiträde i mål angående ansvar för försummelse i tjänsten må från det å riksstaten uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter beviljas ett belopp av 3 000 kronor.

Stockholm den 19 juni 1947.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 217.